

izučavanje književnosti u srednjoj školi i pomogao, da se kod učenika stvori smisao za lijepo i uzvišeno u literarnom djelu. Njegova je briga bila, da se poslije rata organizira rad na daljem izdavanju »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika« Jugoslavenske akademije. Zasluga za organizaciju V. odjela za filologiju u Jugoslavenskoj akademiji i njegove izdavačke djelatnosti pripada njemu. Sam je bio urednik »Grade za povijest književnosti hrvatske«. Organizirao je naučni i nastavnički rad na svojoj katedri na Filozofskom fakultetu. Uvijek i na svakome mjestu osjećala se njegova ruka.

Kao nastavnik na Sveučilištu radio je neumorno punih 25 godina. Za to vrijeme odgojio je brojne generacije srednjoškolskih profesora. Predavao je dugi niz godina sve novije jugoslavenske književnosti, a zadnjih godina samo noviju hrvatsku. I u svojim predavanjima nije bio samo suhi kroničar historije naše književnosti, nego je uvijek polazio od temeljite analize književnog djela.

Kao čovjek bio je blag i pun topline za svakoga, s kime je na bilo koji način surađivao. Na prvi pogled izgledao je hladan i nepristupačan, ali se iza toga krilo vrlo mekano, plemenito i dobro srce, koje je imalo puno razumijevanja za sve i svakoga, a naročito za one, koji su trebali njegovu pomoć, a teško su se probijali kroz život, jer je i sam bio sin siromašnih seljačkih roditelja.

Praznina, koja je njegovom smrću nastala na Fakultetu i u Akademiji, kasno će se i teško popuniti, jer se ne će lako naći čovjek tako širokog shvaćanja i temeljitog poznavanja književnih problema, kao što je bio A. Barac. Njegova smrt težak je gubitak i za hrvatsku književnost i kulturu uopće, jer će se teško naći čovjek, koji će moći nastaviti i završiti rad na izdavanju »Hrvatske književnosti od Preporoda do stvaranja Jugoslavije«, što ga je tako uspješno započeo akademik Antun Barac.

Dr. Mate Hraste

O SUFIKSIMA *-isati, -irati i -ovati*

Petar Skok

U današnjem našem književnom i saobraćajnom jeziku, kako se razvijaju u dva naša književna središta (Zagreb, Beograd), postoje tri glagolska sufiksa, koji se po svojoj funkciji ne samo dodiruju, nego i poklapaju, tako da među sobom vrlo često konkuriraju. Nijesu rijetki slučajevi, da se mogu zamjenjivati. Nastaje tako sufiksni pleonazam, o kojem čistilac jezika ili purist mora povesti računa, da zna, kako se ima držati prema njima.

Od tih triju sufiksa dva su stranog podrijetla: *-isati*, kojemu je središte Beograd, potječe od grčkog aorista od grčkih denominala na *-izō*, aorist *-isa*; na zapadu (središte Zagreb) *-irati* od njemačkoga infinitiva na *-ieren*, a taj od francuskog infinitiva na *-er* < lat. *-are* ili od francuskog na *-ir* < lat. *-īre*, dok je sufiks *-ovati*, *-ujēm* naša baština iz praslavenskog jezika.

Da bi se puristu olakšao posao, treba razmotriti, kako se sva tri upotrebljavaju u današnjem jeziku, kako stoje prema zakonu lingvističke areje, gdje im je ishodište, koja im je provenijencija, zatim, da li su to živi ili mrtvi sufiksi, kakvu tendenciju pokazuju i napokon, kakva im je afektivna vrijednost.

U morfološkom pogledu oni nisu jedinstveni. Samo je sufiks *-ovati*, *-ujem* posve denominalnog karaktera, t. j. njim se prave glagolske izvedenice od imenica. Druga dva sufiksa mogu kadikad biti također u denominalnoj funkciji, ali većinom zamjenjuju infinitivni nastavak stranih glagola internacionalnog karaktera.

Da se upozna današnja upotreba tih triju sufiksa, mislim, da je najbolje uzeti za osnovicu razmatranja *Rečnik srpskohrvatskog i nemačkog jezika, drugi deo, srpskohrvatsko-nemački*, što su ga izradili dr. phil. Svetomir Ristić i Jovan Kangrga, Beograd 1928. Mana je toga rječnika doduše u tome, što se strogo ne ograničava samo na jezik Beograda, nego uzimlje i zastarjele riječi (arhaizme) i provincijalizme, a nigdje ne kaže, kojih su se principa autori držali pri njegovu izrađivanju. Mislim ipak, da se u pogledu riječi s gornjim sufiksima drže beogradskog govora novinskog i saobraćajnog.

I.

Sufiks *-isati* nalazio se prvobitno samo na istoku našeg velikog područja. Karakterisao je glagolski nastavak posuđenica iz turskog. Dodavao se na dvije turske glagolske osnove: infinitivnu i osnovu preterita na *-d*. Turski infinitivni nastavak *-mak -mek* jednostavno se ispuštao i zamjenjivao sa *-isati*. Primjer: turski *eyjlenmek*, staroturski *eglenmek* > *eglènisati*, *eglènišēm* ili od turskog preterita *eylendi* »govorio je« *eglèndisati*, *eglèndišēm*. Oba oblika govore se u Bosni naporedo. Isto tako *kulanisati* i *kulàndisati* od t. *kulanmak* »upotrebiti« ili t. *kulandi* »upotrebio je«. Mjesto turskog *d* može, u suglasnosti s turskom fonetikom, stajati i *t*; primjer: *saktisati* »uništiti« od turskog *sakmak*.

Moje je mišljenje, ali to mišljenje ne treba da razvijam u ovome časopisu,¹ da je sufiks *-isati* u turcizmima, jednako kao i u bugarskom, i u naš jezik ušao preko cincarskog govora. To je balkanska jezična pojava, koja

¹ To će biti u mome članku, što će izaći na njemačkom jeziku u zborniku u čast devedesetgodišnjice P. Kretschmera (Beč 1956).

ima ishodište u cincarskom jeziku, jer se u tom jeziku dodaje grčki denominalni sufiks *-izō*, aorist *-isa* na turske glagolske osnove. Ali ta pojava nije još dovoljno proučavana. Nastavak *-is* nalazi se i u arbanaškim turcizmima.

Da je sufiks *-isati* nastao od grčkoga aorista jednako kao u *araksati*, *lipsati*, *malaksati*, *pedepsati*, *pripsati*, *vapsati*, vidi se najbolje po glagolu *mirisati*, *mirišem*, koji je danas zajednički i istoku i zapadu, od grčkoga denominala *myrízō*, *mýron* od *mýrra* (mir, miro, mirna, smirna, ismirna u starim tekstovima). Čisto grčki aoristi su još u crnogorskom *partisati* (subjekt puška) »prestati« od novogrčkog *apartizō*, zatim *metànisati* »klanjati se« od grčkoga *metanoó*.

Tvorevina je istočnog dijela našeg književnog jezika samo u tome, što je prema imenici *eglen* m. i glagolu *eglènisati*, koji izgleda kao denominal od *eglen*, nastavak *-isati* od turcizama prenijet i na moderne internacionalne termine latinskoga, rjeđe francuskog podrijetla, pa se na istoku govori od lat. imenice *fòrmula* denominal *formùlisati*, *-šem*, od lat. imenice *règula* *regùlisati*, *-išem* i t. d. Takvo izvođenje prenosi se i na latinske glagole, koji postadoše internacionalni, kao *definisati*, *-šem* od lat. *definire*, *konfèrisati* od lat. *conferre*, *kontròlisati* od francuskog internacionalnog *contrôle* i t. d. Može se dodati i na riječ grčkog podrijetla, tako u *ðakònisati* (Vuk) od *ðakon*, premda ne postoji grčko *diakonizō*. Tako se govori i *hirotònisati*, premda u grčkom taj glagol nema sufiksa *-izo*, nego se govori samo *heiro-tonó*, kao što je bilo i u starosrpskom *liturgisati* od grčkoga *leiturgô*.

U nekoliko slučajeva došao je sufiks *-isati* na naše osnove, i to, začudo, ne na istoku, nego kod nas na zapadu: *mànisati* od *mána*, *sabòrisati* od *sábor*; uspor. i *hvalisati se*, *krùnisati* na istoku i zapadu i kod Vuka imp. *ðokòrisati* prema perf. *ðokòriti*.

Na jedan čudan način dogodilo se, da je na zapadu stvorena prema sufiksu *-isati* i varijanta *-osati*, koja zapravo odgovara grčkom aoristu denominala na *-ónō*. Taj je sufiks živ u Bugarskoj. Sufiks *-osati* nalazi se na zapadu samo u glagolskoj izvedenici od domaće riječi žig: *žigosati*, *-šem*. Na istoku mu odgovara oblik *-ositi* u *litròsiti*, *im* »osloboditi« od novogrčkog *lytrónō*, u grčkom učenom govoru (katarevuzi) *eleutherónō* od pridjeva *eleútheros* »slobodan«.

Ristić-Kangrga imaju na *-isati* ove glagole: *advokatisati*, *alegorisati*, *anatemisati*, *artikulisati*, od tal. *bagatella* *bagatelisati*, *generalisati*, *demobilisati*, *demoralisati*, *denaturisati*, *deformisati*, *decentralisati*, *doktorisati*, *inventarisati*, *instruisati*, *intabulisati*, od engleskog *interview* *intervjuisati*, *interpelisati*, *informisati*, *kanonisati*, *kapitulisati*, *karakterisati*, *karbonisati*, *komentarisati*, *konkurisati*, *konstruisati*, *konstituisati*, *koncentrisati*, *kristalisati*, od fr. *manoeuvre* *manevrisati*, *mobilisati*, *monopolisati*, *motivisati*, *orijentisati*, *pòpularisati*, *promovisati*, *profanisati*, *regenerisati*, *rezervisati*, *rekonstruisati*, *restituisati*, *ruinisati*, *simpatisati*, *solidarisati*, *spekulisati*, *telegrafisati*, *titulisati*, *figurisati*, *formulisati*, *fuzionisati*, *hipnotisati*, *honorisati*, *ciganisati*, *cirkulisati* i od fr. *chevalier*, koje se govori u Slavoniji švâlér »dragi«, švalerisati.

Pravilo, koje se daje postaviti iz tih primjera, jeste u tome, da na istoku *-isati* pokazuje tendenciju vezanja na latinske, rjeđe na grčke, a još rjeđe na francuske internacionalne riječi.

Svi se ti primjeri govore na zapadu sa *-irati*.

Jedino u turcizmima nije na zapadu moguće *-isati* zamijeniti sa *-irati*, jer nitko ne govori *eglenirati ili *eglendirati. Isto tako nemoguće je zamijeniti *-isati* sa *-irati*, kad služi za izvođenje glagola od naših osnova, kao u *hvalisati se*, *krunisati*, *saborisati*. Isto je tako nemoguće zamijeniti *-isati* u čistim grecizmima, kao u *mirisati*, odatle je postverbal *mīris*, koji je zamijenio starije izraze *mir*, *mirna* i *smirna* od grčkoga *mýron*. Nemoguće ga je zamijeniti i onda, kada *-isati* ima na istoku afektivnu vrijednost, kao u *majstorisati*, *izmajstorisati* »nešto majstorijom postići«, *ciganisati*.

Te sve činjenice treba čistilac jezika da zna. To je od važnosti naročito zbog toga, što ovakve glagolske izvedenice zbog internacionalnog naučnog i tehničkog razvitka nijesu završene. Moguće su sveder nove tvorbe.

II.

Glagolski sufiks *-irati* na zapadu je književan sufiks, koji je u panonskoj Hrvatskoj prodr'o i u narodni govor. Usporedi u Draganiću *kontrahérat* (žito) od lat *contrahere*, koje je ušlo nedavno u to narječje, *fuljmīrāt* (u Žumberku) »dati nečemu oblik, izmisliti«, *poštābīrāt* od njem. *buchstabieren*, *traksīrāt* (Žumberak) za adresirati, *kumendīrāt* i t. d., da navedem iz naših narječja samo primjere, koji mi sada padaju na pamet. Ipak, ni na hrvatskom jezičnom teritoriju *-irati* nije postao općenit sufiks. Koliko se danas govori u Dalmaciji i Istri, to je nastalo samo utjecajem današnjeg književnog jezika, kako se upotrebljava u zagrebačkim novinama. Tamo danas još mnogi govore *telegrafati* mjesto *telegrafirati* u Zagrebu. U Dubrovniku se kaže *salūtati* prema talijanskom *salutare* mjesto zagrebačkog *salutirati*.

U zagrebačkom književnom govoru pojavljuje se ovaj sufiks u dva vida, sam ili raširen u vezi s infiksom *-iz*, koji je nastao u francuskom učenom govoru *-is* od grčkoga *-izō*, a odatle francuski glagolski sufiks *-iser*, njemački *-isieren*. Toga raširenja nema kod *-isati* na istoku. Tamo se govori haplogijom *anālisati*, mjesto *analizirati, od analiza. Tako isto *simpātisati* mjesto zagrebačkog *simpatizirati*.

Sufiksi *-irati*, *-izirati* nastali su sasvim prema njemačkim francuzizmima. Nalaze se najčešće u izvedenicama iz latinskog jezika, kao što su *komponirati*, *korumpirati*, od latinskog *secare* »sjeći« u dva vida *sekirati* »dosadivati« i *secirati* (medicinski izraz), *respektirati*, *fabricirati*, *falsificirati* i t. d.

Varijanta *-izirati* nalazi se u *kritizirati* od denominala *kritika*, *elektrizirati* od elektrika, *amerikanizirati*, *slavizirati*, *gramatizirati* i t. d.

Sufiks *-irati* se veoma često nalazi i u internacionalnim francuzizmima, kao što su *atakirati*, *aterirati* »spustiti se avionom na zemlju«, od francuskog denominala *atterrir*, koji je ušao u saobraćaj avijacijom, *briskirati*, *aranžirati* i t. d.

Iz engleskoga imamo *bojkotirati* od internacionalnog *boycott*, *intervjuirati*.

Iz talijanskog imamo *bagatelizirati*, *škontrirati* (od tal. *scontro*), *bankrotirati*, *saldirati*, *frankirati*.

I u najnovije vrijeme prave se takve izvedenice od internacionalnih francuzizama, tako od *kamuflaža* glagol je *kamuflirati*. Francuski prefiksi ostaju, tako u *demaskirati*. Francuski glasovi mogu ostati ili se zamijeniti latinskim, tako u *lansirati* pored *lancirati*.

Od njemačkih osnova nalazi se začudo malo primjera. Ovamo ide slikarski izraz *grundirati* i već gore pomenuti *poštaborirati*.

Rijetke su izvedenice od domaćih osnova. Zabilježio sam *globirati* od globa i kancelarijski izraz *urudžbirati* od urudžba.

Značajno je, da Ristić i Kangrga imaju od domaćih osnova *ludirati se* od *lud*, *proludirati se*, pored *ludačiti se*, »ponašati se kao luda«. Ovu izvedenicu nisam čuo u Zagrebu. Pored toga isti autori imaju od priloga skroz *skrozirati*, »probosti nešto skroz naskroz«.

Ako se u ovom pogledu ispita Ristić-Kangrgin Rečnik, dobiva se utisak, da je sufiks *-irati* prodr'o i u Srbiju i da tu nadmašuje oba druga sufiksa *-isati* i *ovati*. Zanimljiva je statistika u tom pogledu. Rječnik te dvojice daje za *-isati* u značenju *-irati* 99 primjera, od kojih se 58 mogu zamijeniti sa *-irati*, a 41 ne može. Isti autori imaju za *-irati* 103 primjera, a za *-ovati* 91.

Moramo dati popis svih tih primjera iz rječnika obojice, da se vidi, gdje oni nisu mogli *-irati* zamijeniti sa *-isati*, niti sa *-ovati*. Iz te se činjenice može stvoriti zaključak, da je sufiks njemačkog podrijetla *-irati* vitalniji od sufiksa grčkog podrijetla *-isati*. To je i razumljivo, ako se uzme u obzir lingvistička činjenica, da je *-irati* prodr'o i u bugarski jezik. Kako je poznato, u poljskom i ruskom došlo je do unakrštanja između njemačkog *-ieren* i *-ovati*, poljski *-ować*, ruski *-ovatъ*, da ne govorimo o slovenskom i češkom.

Ristić-Kangrga imaju za *-irati* ove primjere: *abdicirati*, *abolirati*, *abonirati*, *aborirati*, *avizirati*, *adaptirati*, *advocirati*, *adoptirati*, *adutirati* (od fr. naziva za kartu *atout*), *amnestirati*, *anektirati*, *anonsirati*, *antedatirati*, *anulirati*, *apelirati*, *aplaudirati*, *apsolvirati*, *aranžirati*, *aspirirati*, *afektirati*, *afiširati*, *balansirati*, *bankrotirati*, *bilansirati*, *blindirati*, *ventilirati*, *garantirati*, *garnirati*, *gravirati*, *gustirati*, *datirati*, *deklinirati*, *demaskirati*, *demisionirati*, *demolirati*, *demonstrirati*, *demonstrirati*, *depeširati*, *deprimirati*, *destilirati*, *deštaširati*, *defraudirati*, *decimirati*, *doktorirati* (razlika u značenju »položiti doktorski ispit« prema *doktorisati*, »učiti, vladati se kao doktor«), *dominirati*, *duplirati*, *egzercirati*, *elimi-*

nirati, emigrirati, ženirati, žirirati, internirati, intonirati, inhalirati, irigirati, kampirati, kasirati, kapitulirati, kapricirati se, konvenirati, kopirati, korespondirati, korzirati »šetati se na korzu« (od tal. corso, corsia), kubirati, lavirati, linirati, licitirati, maltretirati, markirati, marširati (u Žumberku maširät), masirati, maturirati, montirati, muzicirati, patrolirati, pardonirati, planirati, plombirati, promovirati, prolongirati, ranžirati, revidirati, rezignirati, rekapitulirati, rekvirirati, rekognoscirati, remorkirati, retirirati (u Zagrebu retedirati), riskirati, saldirati, sekirati, sekundirati, simulirati, situirati, skandirati, skicirati, taksirati, uzurpirati, fatirati (od vata), finansirati, forširati, frapirati, frotirati, citirati, šrafirati (iz njemačkoga).

Iz te liste jasno izlazi, da beogradski jezični osjećaj nikako ne pušta beskrajno generaliziranje sufiksa *-isati* na štetu sufiksa *-irati*. I to je važna činjenica za jezičnog čistioca.

Poznato je, da je Vuk tolerirao sufiks *-irati*. I naš najvažniji čistilac Maretić, čija se Gramatika drži Vukova jezika, tvrdi u svome »Jezičnom savjetniku«, 194, sasvim ispravno, da *-isati* nije »nimalo srpskije« od *-irati*. Jedino, o čemu Maretić nije vodio računa, to je činjenica, da sufiks *-isati* nije moguće zamijeniti sa *-irati* u gore navedenim slučajevima (turcizmi, čisti grecizmi i t. d.).

III.

Već odavna postojala je kod naših čistilaca jezika tendencija, da se strani glagolski sufiksi *-isati* i *-irati* zamijene domaćim denominalnim glagolskim sufiksom *-ovati*, *-ujem*, koji potječe iz praslavenskog doba, a bio je na svakom stepenu našeg jezičnog razvitka živ i plodan, pa mu se na taj način htjela osigurati ista funkcija i za današnji naš jezični razvitak.

Vidjeli smo doduše, da postoji izvjesna razlika između ovog denominalnog sufiksa i tuđih sufiksa *-isati* i *-irati* u pogledu denominalnosti. Oba sufiksa, i *-isati* i *-irati*, rijetko su kada čisti denominali. To je samo onda slučaj, kad od stranih glagola, koje oni kod nas zamjenjuju, postoje već imenice, koje se poklapaju s korijenom glagola. Takav je slučaj kod *respektirati*, gdje postoji i imenica *respekt* i t. d., kod *regulirati*, gdje postoji imenica *regula* i t. d. Ali u golemoj većini ostalih slučajeva osnovne imenice glagolâ na *-isati* i *-irati* imaju apstraktne strane sufikse, kao na pr. *korupcija* uz *korumpirati*, *defraudacija* uz *defraudirati* i t. d. U tim bi se slučajevima moglo govoriti samo o logičnoj denominalnosti u izvođenju na *-isati* i *-irati*, nikako o gramatičkoj, gdje se traži istovjetnost imenice i glagolske osnove.

Međutim, u semantičkom pogledu sufiks *-ovati*, *-ujem* posve se poklapa sa sufiksima *-isati* i *-irati*. On označuje, da je imenička osnova dobila značenje glagola, glagolske radnje. Zbog toga je i danas vrlo lako stvarati od imenica, bilo konkretnog ili apstraktnog značenja, glagole na *-ovati*. Uspo-

redi *dar* prema *darovati*, *čuvstvo* prema *čuvstvovati*, *desetak* prema *desetkovati*, *rashod* prema *rashodovati* i t. d.

Zamjena sufiksa *-irati* sa *-ovati* seže daleko u XIX. stoljeće. Kad je u Bosni nakon okupacije bila osnovana zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu, nije nazvana privilegirana, nego privilegovana. To je doduše ispravno s njemačkoga gledišta, jer je u njem. *privilegieren* doista post-verbal od njem. *Privileg*. Ali i kod nas u Zagrebu udomaćio se vrlo rano pridjev *ilustrovan* mjesto *ilustriran*.

Zbog toga mislim, da je Maretićev nazor izražen u »Jezičnom savjetniku«, 194, neodrživ, naime da se mora upotrebiti ne *-ovati*, nego strano *-irati*, odnosno *-isati*, kad je korijen u naših glagola na *-isati* i *-irati* tuđ.

Ako ogleđamo primjere, što ih donose Ristić-Kangrga, vidimo po njihovu broju, da ih ima otprilike toliko, koliko i izvedenica na *-isati* ili *-irati*, i to 91 na broju. Taj je broj dakako privremen, jer se i izvedenice na *-ovati* mogu svaki dan množiti, kao i one na *-isati* i *-irati*. U primjerima, što ih oni navode, vidimo, da ih ima najviše iz latinskoga jezika. Ja sam latinskih nabrojio 66 otprilike. Iz francuskoga ih je manje, i to mnogo manje, nego što bi se mislilo, samo 8 primjera. Iz engleskoga još manje. Iz talijanskoga 4 primjera, iz njemačkoga 5, a iz grčkog 4. Sve su to dakako samo riječi, koje su ušle u internacionalni saobraćaj. Evo liste njihove:

avanzovati, agitovati, administrovati, adresovati, aklamovati, aklimatovati, akomodovati, akreditovati, akcentovati, akceptovati, alarmovati, amortizovati, analizovati, angažovati, apelovati, argumentovati, balzamovati, bojkotovati, verifikovati, galvanizovati, germanizovati, deklamovati, deponovati, defilovati, dislokovati, disponovati, disciplinovati, dokumentovati, emancipovati, eskontovati, identifikovati, imitovati, indukovati, interesovati, intrigovati, ispakovati (od njem. *auspacken*), kapitalizovati, kvalifikovati, klasifikovati, komandovati, komplikovati, konvertovati, kontrahovati, kontrolovati, konfiskovati, koncertovati, korotovati, kritikovati, leventovati, linčovati, liferovati, lokalizovati, manevrovati, molovati (njem. *malen*, usporedi u Žumberku *mâlati*, *namâlati*), pakovati, pikovati (usporedi u Zagrebu *pikirati*), praktikovati, pretendovati, prodefilovati, produkovati, propagovati, proponovati, proskribovati, publikovati, rafinovati, realizovati, registrovati, regrutovati, redukovati, rezonovati, reklamovati, rekomandovati, rektifikovati, reorganizovati, reprezentovati, reprodukovati, reflektovati, reformovati, rehabilitovati, recitovati, rizikovati (u Zagrebu *riskirati*, u Bosni *reskirati*), sekvestrovati, signalizovati, skandalizovati se, spakovati, terorizovati, transkribovati, transformovati, triumfovati, fabrikovati, falsifikovati, flirtovati, fraternizovati, centralizovati, štrajkovati.

Nevolja je u tome, što se iz svih tih navedenih primjera ne može stvoriti nikakvo određeno pravilo, kada se mora upotrebljavati *-ovati*, kada *-irati*, a kada *-isati*. To se pravilo ne može postaviti zacijelo zbog toga, što se dosada nije iskristalizovao jezični uzus u ovom pravcu. Taj će se s vremenom zacijelo i iskristalizovati. Danas, na primjer, nitko ne može kazati *štrajkirati ili *štrajkisati, nego svatko mora kazati *štrajkovati*, bilo

u saobraćajnom ili književnom govoru. To je svakako znak, da se kod tog glagola već stvorio jezični uzus. Tako će se zacijelo danas sutra stvoriti uzus i kod *legalizovati*, ma da se danas čuje i *legalizirati*. Dakako, da jezični čistilac mora u ovakvim slučajevima, kad nema izrađenog pravila u jezičnom uzusu, postupati po jezičnom osjećaju. Tako mu ostaje, da se odluči ili za *bagatelisati* ili za *bagatelizirati*, jer se još ne govori ili barem rijetko *bagatelizovati* i t. d. Jezični uzus se odlučio na primjer samo za *egzercirati*. Nitko ne će kazati *egzercovati ili *egzercisati. Tako se govori i samo *korumpirati*, a ne *korumpisati* ili *korumpovati*, kao što se govori samo *bankrotirati*, *kamuflirati*, *lansirati*, *atakirati* i t. d.

Sa gledišta narodnog jezika dakako da zaslužuje potporu i u neku ruku favoriziranje samo domaći sufiks *-ovati*, ali gdje se već utvrdio donekle uzus sa *-irati* ili *-isati*, tu ne treba da se nasilno stvara izvedenica na *-ovati*.

Dok se ne utvrdi jezični uzus, kada će se upotrebljavati *-ovati*, *-irati* ili *-isati*, dotle dakako pomaže samo kadikad jezični osjećaj. Kako u današnjem jeziku prevladava pravilo, da se osnova ne mijenja zbog fonetskih zakona (tip vukovi mjesto vūci), morat će se možda dati prednost sufiksu *-ovati* kod stranih glagola, koji se svršuju na *-k*, tako u *praktikovati*, *redukovati*, *falsifikovati* i t. d. mjesto *practicirati*, *reducirati*, *falsificirati* zbog izbjegavanja promjene *k* u *c* u stranom jeziku. Ali takvih je pravila malo.

Bit će uvijek ljudi, kojima se izvjestan sufiks više dopada, kao na primjer *-isati* u *terorisati* mjesto *terorizirati* ili *terorizovati*. Ali već i kod najnovijih posuđenica ne postoji mogućnost, da se *-irati* zamijeni sa *-isati* ili *-ovati*. To najbolje dokazuje avijatičarski glagol *aterirati* od fr. *atterrir* (od priloga *à terre*) i t. d.

Bit će, prirodno, i takvih slučajeva, da će se izvjesne izvedenice na *-isati*, *-irati* i *-ovati* označivati kao beogradizmi ili zagrebizmi. Ta se pojava ne može izbjeći. Kod nekih glagola se već stvorio izvjestan uzus u Beogradu na *-isati*, a kod drugih u Zagrebu na *-irati*. Tu pomaže samo jezična tolerancija: dopuštanje jedne i druge upotrebe i ostavljanje vremenu, da kaže svoje, jer smo vidjeli, da baš u Beogradu postoji tendencija širenja izvedenica na *-irati*, i to možda više negoli za *-isati* ili *-ovati*.

JE LI OBLIK FUTURA I. SLOŽENICA?

Ljudevit Jonke

Buduće vrijeme ili futur I. ima u hrvatskom ili srpskom jeziku dvojake oblike, i to prema tome, da li je enklitički oblik prezenta glagola *htjeti* ispred infinitiva glagola, od kojega se tvori futur, ili iza njega. Tako onda futur I. od glagola *nositi* glasi *ja ću nositi* ili *nosit ću* (po Boranićevu